

SANT PAU DE LA GUÀRDIA

---

*Ruta el camí de Sant Jaume.

ENTRE EL BOSCH I EL FOC

ABRIL 2017

ÍNDEX

PAISATGES DEL BRUC	5
EL POBLE DEL BRUC	7
2. SANT PAU DE LA GUÀRDIA: ENTRE EL BOSC I EL FOC	10
3. UNA MICA D'HISTÒRIA	18
4. LA MASIA	22
5. ELS BOSCOS DE SANT PAU DE LA GUÀRDIA AL LLARG DEL SEGLE XX	24
6. LES FEINES AL BOSC	34
7. ELS GRANS INCENDIS FORESTALS	42
8. EL PATRIMONI	44
9. LA RUTA	50
PRODUCTORS	54
ALLOTJAMENT	56
ON MENJAR	57
COMERÇ	58
FIRES I FESTES	58
ALTRES	59

QUI AVUI, EN PLE SEGLE XXI, PENSA EN EL BRUC, VISUALITZA UN EXTENS TERRITORI FORESTAL QUE, ACOMPANYAT PER TÍMIDS CAMPS DE CONREU, ENVOLTEN LA ZONA SUD-EST DEL PARC NATURAL DE MONTSERRAT, QUE OCUPA UNA QUARTA PART DEL MUNICIPI.

EL BOSC COBREIX GAIREBÉ UN QUART DEL TERME; SI HI SUMEM LA SUPERFÍCIE OCUPADA PER MATOLLARS ASCENDIM AL 80%: MATOLLARS QUE, ABANS DELS INCENDIS DEL 1986 I DEL 2015, EREN OCUPATS PRECISAMENT PER BOSC.

DARRERE AQUEST PAISATGE FORESTAL S'AMAGA UN PASSAT PAGÈS QUE ES REFLECTEIX EN EL SEU PAISATGE. UN PASSAT AMB UNA PAGESIA ACTIVA I UN PAISATGE DIVERS.

EL PAISATGE ÉS UN LLIBRE OBERT. A TRAVÉS D'AQUESTES PÀGINES US CONVIDEM A APROPAR-VOS-HI I A ESCOLTAR COM ELS ARBRES ENS PODEN EXPLICAR LA HISTÒRIA RECENT DEL POBLE DEL BRUC I DE MONTSERRAT I AJUDAR-NOS A IMAGINAR UN FUTUR PRÒSPER.

ADVERTÈNCIES PER CONÈIXER I GAUDIR DEL BRUC

Si us plau, no llenceu deixalles al bosc.

Respecteu els senders marcats.

No malmeteu la xarxa de camins rurals: la gent que hi viu i hi treballa els necessiten en bon estat.

EL POBLE DEL BRUC

Als peus de la majestuosa muntanya de Montserrat, el poble del Bruc silenciosament la vigila. Amb un present propi de les darreres corones de l'àrea metropolitana de Barcelona, el Bruc avui pretén recuperar el seu important passat pagès, l'activitat de la qual va modelar el paisatge que avui dia visiten milers de persones any rere any.

El Bruc és un municipi de més de 2000 habitants, que s'incrementa amb milers de visitants al llarg de l'any. Avui, el municipi el formen quatre nuclis: el Bruc, el Bruc Residencial, Montserrat Parc, i Sant Pau de la Guàrdia. Es tracta d'un municipi amb un importantíssim i reconegut patrimoni natural, el Parc Natural de la Muntanya de Montserrat, així com l'Espai Natural Protegit de Roques Blanques o l'entorn natural d'Hostaletes de Pierola entre altres. Un patrimoni natural que en gran part resulta del passat pagès del Bruc, sovint oblidat, i que avui, en aquestes pàgines, es vol reivindicar. Un passat pagès que li atorga un importantíssim patrimoni cultural -molins i cabanes

de pedra seca, i varietats tradicionals d'olivera excel·lents en són tan sols alguns exemples-, i també natural, construïnt, tot i que avui menys que ahir, un mosaic agroforestal que nodreix la biodiversitat bruquetana. L'entorn natural del Bruc ha proveït durant segles escalfor i aliment als pobles del Bruc, pobles veïns i el mateix monestir de Montserrat. Ha ofert la principal matèria primera per fer funcionar i aixecar la important indústria de les bòbiles bruquetanes, fins fa poc actives, distingides pel seu procés de producció artesanal propi.

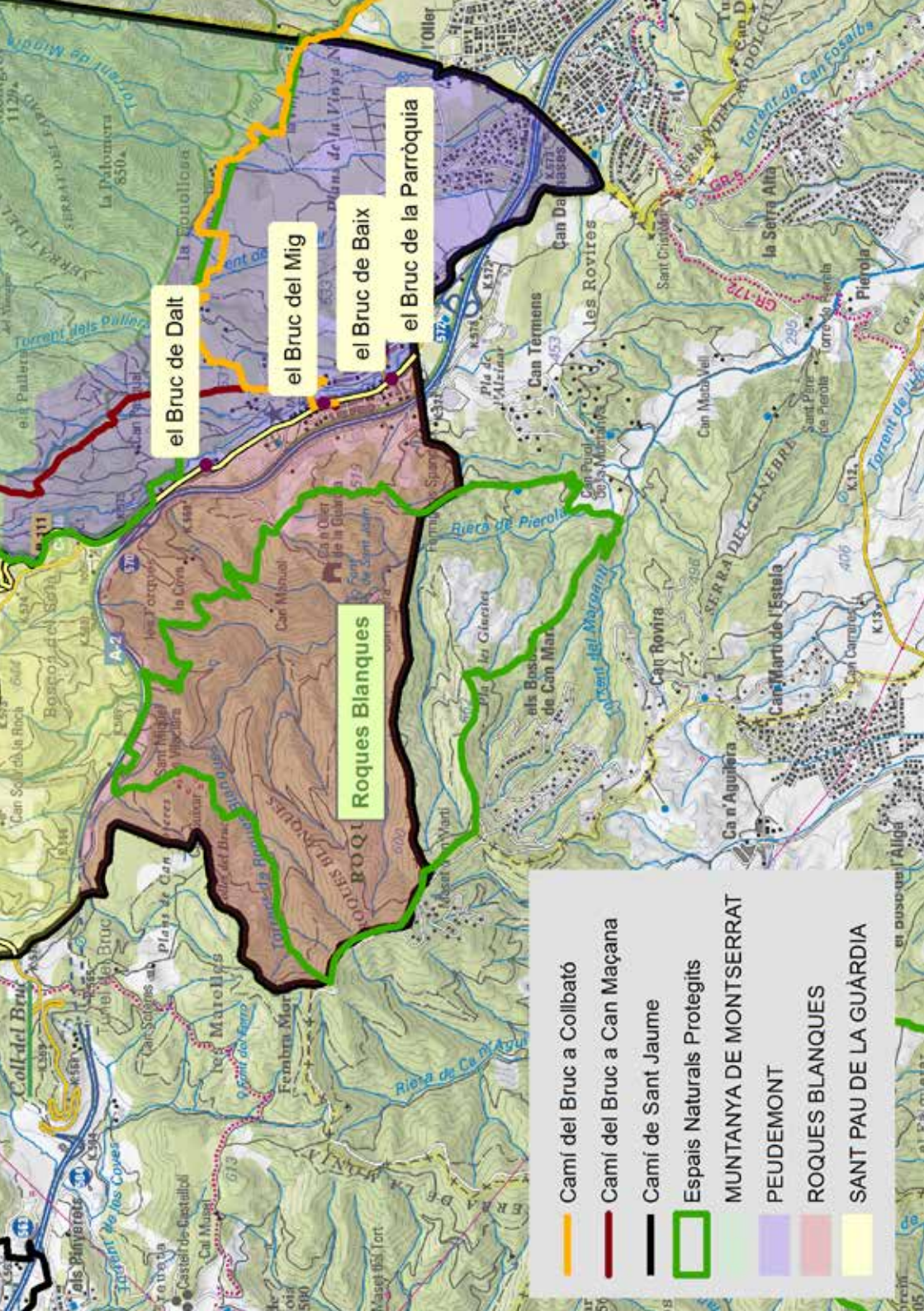
El Bruc connecta les zones de l'Anoia, el Baix Llobregat i el Bages, i ha estat sempre una zona de pas entre aquests territoris, cosa que li ha atorgat un valor estratègic rellevant al llarg de la història, com va quedar patent amb els fets de la Guerra del Francès, amb la batalla del Bruc.

Per estimar i respectar primer cal conèixer. Amb aquesta intenció us convidem a conèixer, a gaudir del nostre poble, i a tenir-ne cura.

el Bruc de Dalt

el Bruc del Mig

el Bruc de Baix

el Bruc de la Parròquia

Roques Blanques

- Camí del Bruc a Colibató
- Camí del Bruc a Can Maçana
- Camí de Sant Jaume
- Espais Naturals Protegits
- MUNTANYA DE MONTSERRAT
- PEUDEMONT
- ROQUES BLANQUES
- SANT PAU DE LA GUÀRDIA

2

SANT PAU DE LA GUÀRDIA: ENTRE EL BOSC I EL FOC

Qui arriba al Bruc venint de Manresa no se li escapa que en les darreres dècades les coses han canviat molt. Amb l'imponent massís de Montserrat davant, apareix a l'est el bosc de les Creus, que recorda els incendis de 2015. Al fons, reminiscències de l'incendi de 1986. Seguint la carretera passem prop de Can Maçana, masia del segle XIII posteriorment convertida en hostel, i voregem l'equipament d'educació ambiental i parada de molts senderistes i amants de la natura. Just aquí, en aquest punt, trobem una cruïlla on es veuen senyals del GR que ens portarà a Sant Pau de la Guàrdia.

Sant Pau de la Guàrdia, situat en un mirador natural als peus de Montserrat, des d'on s'observa des del Pla de Bages fins al Pirineu, es compon d'un petit nucli rural i un extens territori de masies. Els incendis que ha sofert els darrers anys han deixat al descobert

una arquitectura popular pagesa que, òrfena del treball que li donava sentit, persisteix a dia d'avui.

Tot i que avui ens sembli estrany, fins ben entrat el segon terç del segle XX els boscos del Bruc, majoritàriament alzinars i pinedes de pi blanc, van nodrir d'escalfor, cuina, llum i materials de construcció les masies i pobles de la vora. Del bosc, se n'aprofitava tot: el carbó vegetal i els feixos van fer créixer pobles i indústries tan emblemàtiques com la de les bòbiles del Bruc.

Però els temps van canviar: el que ofería el bosc -llenya, feixos, carbó- ja no era necessari; el treball al bosc es va abandonar i la massa forestal va créixer, en espessor i extensió, guanyant terreny als conreus, que també s'abandonaven. Aquest ha estat un dels factors decisius per a la propagació dels grans incendis forestals,

com el de 1986, que afectà el Bruc i el sector de Sant Pau, i el de 2015, que, des d'Òdena, tornà a assolir la zona. Allà on fa dècades trobàvem pinedes joves de pi blanc, avui, després del darrer incendi, n'han pres el relleu extenses brolles de romaní i de timó, intercalades amb petits rodals de pi blanc.

El pas del foc per la Guàrdia ha posat de manifest una mostra important de patrimoni rural, com ara tines i barraques de pedra seca, que revelen un notable passat vitivinícola.

Àrea cremada el 2015 al límit del terme del Bruc amb Sant Salvador de Guardiola.
Font: l'Arada. Dídac Masana.

Bosc baix i dens derivat de l'incendi de 1986.
Font: l'Arada. Dídac Masana.

2.1 L'ASSOCIACIÓ DE DEFENSA FORESTAL DEL BRUC

El foc ha estat, històricament, un element habitual als nostres boscos, i la població local s'hi ha adaptat tant en pràctiques preventives (associades o no a pràctiques agràries), com d'extinció i recuperació. Antigament, moltes feines del bosc, com ara l'artigatge, el feien servir. El foc era recurrent, i el veïnat l'apagava mitjançant el sistema de contrafocs. Abans que existissin les associacions de Defensa Forestal (ADF), els costos d'apagar un foc, quan havien de venir els bombers, corrien a càrrec dels particulars. Això podia suposar un greuge molt important per al propietari que, a més de perdre el bosc, havia de pagar quantitats que podien ser elevades. Així va ser com, al voltant dels anys setanta van néixer les primeres agrupacions de propietaris forestals, que tenien per objectiu compartir els costos de l'extinció. El 1986 la Generalitat de Catalunya va reconèixer aquestes agrupacions voluntàries i creà les Agrupacions de Defensa Forestal (ADF), formades per veïns i

voluntaris.

Les ADF doten el territori d'emissores per comunicar-se tant en cas de foc com en cas de guaita, i de punts d'aigua. Treballen en l'extinció d'incendis, en la lluita contra plagues forestals, com la processionària, i conserven la xarxa de camins, entre d'altres tasques.

L'ADF del Bruc té com a objectiu la conservació del nostre patrimoni natural. Al llarg del temps els boscos evolucionen; des que els boscos no es gestionen, el risc d'incendi és més elevat. Creiem que, gràcies a associacions d'aquest caire, es pot fer una gran tasca de prevenció sensibilitzant la població del nostre territori i col·laborar en l'extinció amb altres organismes amb autoritat i competència en la lluita contra els incendis forestals. El 2016 va rebre el premi a la prevenció d'incendis forestals de la Diputació de Barcelona.

Voluntaris de l'ADF del Bruc
Font: adfelbruc.blogspot.com

2.2 EL BOSC DESPRÉS DEL FOC

Després dels incendis forestals comença un procés de successió natural, és a dir, una cursa per veure qui pot colonitzar el nou espai. En aquesta cursa, els primers en arribar-hi són plantes i matollars, molts dels quals aromàtics, com el timó i el romaní, plantes a qui agraden els espais oberts. Amb el pas del temps, el pi blanc va colonitzant aquestes zones. El pi blanc es veu beneficiat pel foc i al llarg de la seva evolució ha desenvolupat estratègies pròpies per propagar-se amb l'escalfor dels incendis forestals. Aquestes pinedes acumulen un gran nombre de pinyes a les branques (conegudes com a pinyes serotines, les quals estan protegides per una capa resinosa), que s'obren quan la temperatura augmenta i deixen

anar les llavors alades, les sàmares.

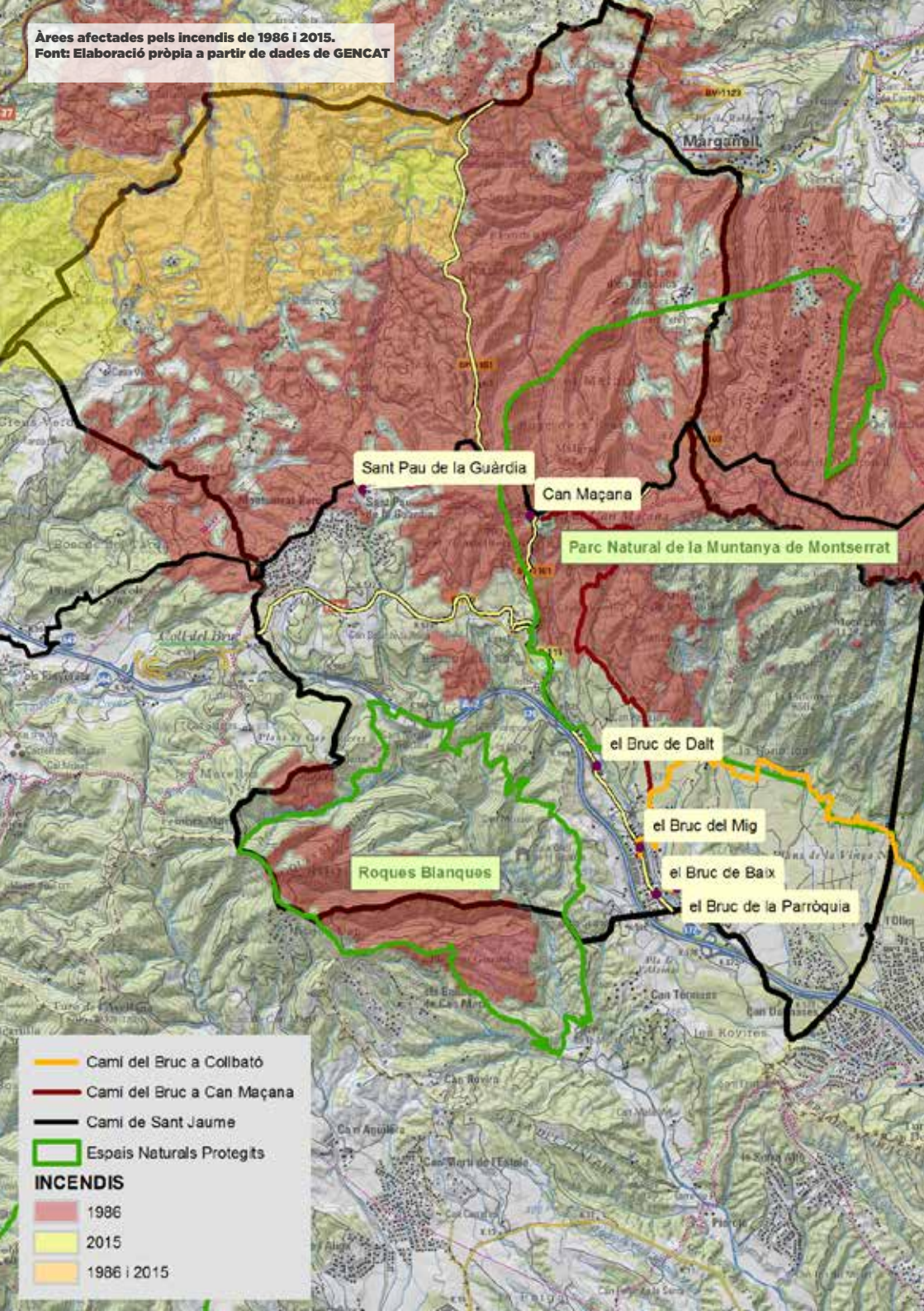
A causa de l'enorme capacitat de colonització del pi blanc, després del foc, moment en què comencen a créixer plançons, és recomanable fer aclarides successives per fer disminuir la densitat del bosc i que creixi millor.

La manca de gestió forestal que explica aquesta nova tipologia d'incendis s'emmarca en la pèrdua de protagonisme de les feines agràries al municipi en les últimes dècades, fet que ha provocat canvis profunds en l'economia local. Un dels efectes més patents és el despoblament dels nuclis tradicionals i les àrees rurals des de mitjan segle passat.

Àrea cremada per l'incendi del 2015
Font: l'Arada. Dídac Masana.

Àrees afectades pels incendis de 1986 i 2015.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de GENCAT

Sant Pau de la Guàrdia

Can Maçana

Parc Natural de la Muntanya de Montserrat

Roques Blanques

el Bruc de Dalt

el Bruc del Mig

el Bruc de Baix

el Bruc de la Parròquia

- Camí del Bruc a Collbató
- Camí del Bruc a Can Maçana
- Camí de Sant Jaume
- Espais Naturals Protegits

INCENDIS

- 1986
- 2015
- 1986 i 2015

2.3 PAISATGE EN MOSAIC

El paisatge del Bruc i de Sant Pau de la Guàrdia és un mosaic que es configura a partir de l'evolució, al llarg de la història, del treball de la terra. El paisatge ha estat sempre format per conreus de secà, fragments de bosc aïllats, rieres, torrents, horta, vies de comunicació, masies, masos i camins. En tot aquest maremàgnum d'elements, l'espai dominant fins a mitjan segle XX ha estat l'agricultura, que ha ocupat totes les zones possibles per a la seva viabilitat, i ha deixat reduïdes illes de bosc en les zones menys aptes (zones amb forts pendents, roquissars...), o rodals per treure'n fusta i llenya. A mitjan segle XX, la recerca de millors condicions salarials i de vida va provocar un gran èxode de persones, que anaven a viure a a les ciutats de l'entorn per treballar a la indústria o trobar noves oportunitats. Això va provocar que progressivament s'abandonessin molts espais agrícoles, especialment els més petits, molts dels quals destinats a vinya, i en va propiciar l'ocupació per boscos, amb les conseqüències nefastes que podem veure actualment d'increment del risc i intensitat dels incendis. Caminant pel bosc, avui, podem trobar molts indicis de les an-

tigues feixes i parets de pedra que les limitaven.

El mosaic agroforestal és format per diferents tipus de boscos i conreus, amb altres tipus de formacions vegetals. El conjunt que en resulta alberga molta diversitat ecològica i d'espècies, tant com a conjunt de diferents ambients naturals, com pel fet de crear zones de transició entre paisatge i paisatge que són altament riques en espècies i molt importants a nivell ecològic. De fet, moltes espècies vegetals i animals són pròpies d'aquests mosaics que, en el paisatge mediterrani, tenen mil·lennis d'història. Amb l'avanç del bosc per l'abandonament agrícola, aquesta diversitat específica i de paisatge es perd. Alhora, es perd una característica fonamental del paisatge en mosaic: la capacitat d'esmoreir pertorbacions com incendis forestals i, un cop passades aquests, de recuperar-se'n. La disminució de poblacions d'ocells com les perdius, guatlles, capsigranys o, pel que fa a les plantes, les orquídiades que creixen en zones de pastura són tan sols alguns exemples de l'impacte de la destrucció del mosaic agroforestal sobre la biodiversitat.

3

UNA MICA D'HISTÒRIA DE SANT PAU DE LA GUÀRDIA

Sant Pau de la Guàrdia és un poble el terme del qual ocupa la meitat nord del municipi del Bruc. Es tracta d'un conjunt de valls excavades en la roca sedimentària que formen un relleu ondulant i pedregós on s'alternen les vessants costerudes i cobertes de vegetació i les feixes apropiades pel cultiu herbaci i llenyós. Les rieres de Marganell, de Julenques, del Torrent del Boix i dels Pèlecs recorren de sud a nord tot el terme i acaben el seu recorregut en diferents punts del riu Llobregat.

Els habitants d'aquestes contrades s'han organitzat des de sempre en

masies, aïllades o agrupades, que vivien amb el que obtenien del territori que les envoltava. L'agricultura i la ramaderia han estat el motor de l'economia durant molts segles, juntament amb l'aprofitament dels boscos, encara que des de molt antic ja s'hi han localitzat petites indústries, com el Forn de Vidre a Ca n'Elies. En les darreres dècades, la despoblació i l'abandonament de l'activitat agrària han portat la zona a la pèrdua del mosaic agroforestal que ha caracteritzat Sant Pau de la Guàrdia al llarg dels segles.

3.1 EL CASTELL DE LA GUÀRDIA

La zona ha estat ocupada des de la prehistòria, però l'origen del poblament actual el trobem a partir de la construcció del Castell de la Guàrdia, altrament dit de Bonifaci, el segle IX. El castell s'aixeca en un monticle als peus de Montserrat, allà on hi ha les ruïnes de l'església de Sant Pau Vell, dominant el coll de Can Maçana. La importància estratègica del lloc, que connecta la vall del Llobregat amb

les terres de l'Anoia, li atorgà una importància notòria en els temps de l'expansió dels comtats catalans cap a la Catalunya Nova. El senyoriu del castell va estar vinculat als vescomtes de Barcelona fins a finals del segle XII. Finalment, després de passar per diferents famílies, el castell passà a mans del monestir de Montserrat.

Ruïnes de Sant Pau Vell
Font: l'Arada. Dídac Masana

3.2 L'EMBRIÓ DEL BRUC ACTUAL

De l'actual Sant Pau de la Guàrdia ja en trobem mencions al segle XIII, en què apareix citada la capella de Sant Abundi, sobre la qual s'alça avui l'actual església del segle XVIII, situada al costat de la masia de Ca n'Elies. La parròquia de Sant Pau fou l'embrió del terme del Bruc. No obstant,

a partir del segle XV, els papers s'inverteixen i Sant Pau passa a ser sufragània del Bruc. No serà fins al segle XIX que no recuperarà la condició de parròquia.

Sant Pau de la Guàrdia al principi del segle XX.
Font: Arxiu Municipal del Bruc.

3.3 LES BATALLES DEL BRUC

La zona de Sant Pau de la Guàrdia fou l'escenari de les famoses batalles del Bruc, que tingueren lloc el 6 i el 14 de juny de 1808. El dia 6 de juny les tropes napoleòniques, que es dirigien a Manresa a sufocar una revolta, van caure en una emboscada parada pels sometents de la zona i tropes resistents, aprofitant l'orografia del terreny. El 14 els francesos hi tornaren amb més efectius per fer una operació de càstig i tornaren a ser vençuts.

D'aquests fets històrics en sorgeix la llegenda del Timbaler del Bruc, que explica que el repic del tambor d'un noi que anava amb el sometent de Santpedor, que ressonava amb les parets de Montserrat, va fer creure als francesos que tenien al davant un gran exèrcit.

Can Elies a principis de segle XX
Font: Arxiu Municipal del Bruc

4

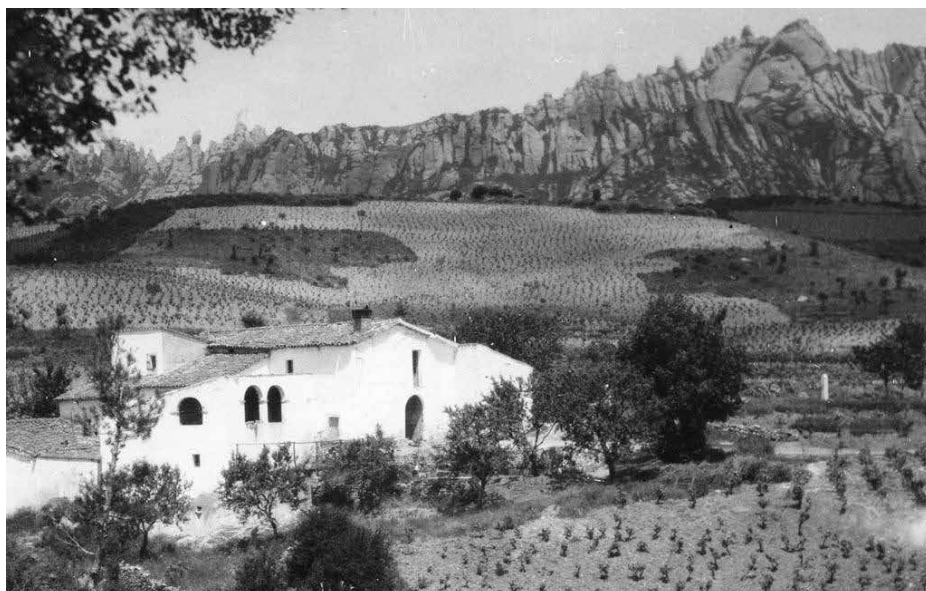
LA MASIA

Una masia és molt més que habitatge, és la unió de llar i mitjà de producció. El concepte de família, tradicionalment, també era molt més ampli: sota un mateix sostre convivia diverses generacions d'una mateixa família, als quals cal sumar els mossos que ajudaven a treballar la terra, les minyones, per cuidar la canalla o fer feines de casa, o el pastor. Homes i

dones, joves i vells, dins d'una casa de pagès tothom tenia la seva funció en el desenvolupament de totes les tasques productives i domèstiques que permetien la subsistència dels seus habitants.

Can Vallès. 1933. Feta per Procopi Lluçà.
Font: Centre Excursionista de Catalunya

El conreu de la terra, en aquesta zona principalment l'olivera i la vinya, era l'activitat econòmica principal de les cases de pagès. No obstant, aquesta no era, ni molt menys, l'única activitat de la casa. L'activitat productiva es complementava amb altres conreus, com ara els farratges, les llegumino-

ses o les patates; el cultiu de l'hort, una de les principals fonts d'aliments de la casa; amb els ramats d'ovelles i cabres, molt abundants; la cria de conills, gallines i pollastres; les activitats forestals; la fabricació de maons i rajoles, amb un gran arrelament al Bruc; i un llarg etcètera.

“

Abans havíem tingut pollastres, pavos... Venia gent a comprar i fins i tot al Bruc n'hi havíem baixat.

Mercè Oller, 1924. Casa Marcelino.

Teníem truges i porquets. Quan criaven, aquella nit em quedava a dormir allà amb ells. Allavons tots volen mamar en un lloc i jo els posava bé. Havíem tingut dues truges i les portàvem a cobrir a la Morera, ca-minant! Allà hi havia el mascle.

Mercè Oller, 1924. Casa Marcelino.

Cada primavera les orenetes nien dins del portal de casa. A la nit dormen dins de casa, i l'endemà, a trenc d'alba, aixequen de nou el vol.

Montserrat Tobella, 1925. Ca n'Elies.

”

Malgrat tot, l'activitat agrària a Sant Pau de la Guàrdia darrerament viu un moment de recuperació en què estan sorgint iniciatives molt interessants, que no només posen en funcionament finques que havien estat aturades durant dècades, sinó que afronten la seva activitat de manera integral i tenint en consideració no només la productivitat agrícola sinó

també la sostenibilitat de l'explotació i el respecte per l'entorn. La ramaderia extensiva com a eina per a la gestió forestal també és un fenomen, sorgit en els últims anys, que combina la millora de les condicions per la lluita antiincendis amb la recuperació d'una pràctica tradicional generadora d'economia i producte de proximitat.

5

ELS BOSCOS DE SANT PAU DE LA GUÀRDIA AL LLARG DEL S.XX

A inicis del segle XX i durant pràcticament tota la primera meitat de centúria es van mantenir els sistemes de vida i de treball tradicionals, basats en la feina manual i la tracció animal. Els primers canvis es comencen a intuir a la dècada dels 40, però és a partir dels anys 50 en que els canvis tindran lloc a una velocitat vertiginosa, i transformaran per sempre la vida a pagès. La causa de tot aquest fenomen és la mecanització i modernització del camp. L'aparició de la maquinària agrícola substituirà la tracció animal i totes aquelles pràctiques de treball que s'havien mantingut inalterades durant segles. Per altra banda l'electricitat i l'aigua corrent, així com la millora dels transports i les comunicacions transformen totalment la vida de la gent

de pagès. Un altre element nou que apareix són els combustibles fòssils, que substitueixen ràpidament els combustibles vegetals. En poc temps es deixen de fer feixos, fogots i costals pels forns, el carbó és substituït pel butà a les cuines, i el consum de llenya per escalfar les cases s'ensorra. Això té un gran impacte en la morfologia dels boscos, fet al qual s'hi ha de sumar l'abandonament de les masies fora i la desaparició de molts dels ramats. En poc temps, els boscos s'embrossen perquè es perden tots aquests aprofitaments, que mantenien els boscos nets, i el risc d'incendi creix exponencialment.

5.1 LA RAMADERIA

Un altre element que feia una gran aportació en la gestió del sotabosc era la ramaderia extensiva. Com tants altres aprofitaments, ha patit un gran retrocés amb el progressiu aban-

donament del món rural. Els ramats d'ovelles i cabres, molt abundants fins no fa gaire, feien una gran tasca de reduir el sotabosc, ja que era la base de la seva alimentació.

“

Pujava un ramat de Castellolí cada mes o cada dos mesos. Com que hi havia el corral una temporada estaven aquí, una temporada a un altre lloc. El ramat pasturava pel bosc. De llet, me n'havien donat, i bona que era! Engegaven i se n'anaven pel bosc, i si una feixa era segada i neta s'hi ficaven. Ara no es pot passar pel bosc; en canvi, quan hi havia ramat s'hi podia passar. El pastor tenia el tracte amb els amos, nosaltres no hi teníem res a veure.

Mercè Oller, 1924. Casa Marcelino.

”

Vaques pasturant a Sant Pau de la Guàrdia
Font: lestabledels4vents.blogspot.com

5.2 EL PAISATGE AL LLARG DEL SEGLE XX

La natura proposa i el treball disposa. Si poguéssim veure el bosc de la cara nord des de Sant Pau de la Guàrdia a mitjans del segle XIX possiblement ens trobaríem un paisatge molt diferent a l'actual. Segurament observariem un mosaic format per feixes i feixetes de vinya que ocupaven tota la zona nord de Sant Pau. Aviat, però, l'arribada de la fil·loxera, pels volts del 1890, faria desistir molts pagesos del conreu de la vinya; s'abandonaran feixes que, amb el temps, es convertiran amb boscos poc densos i matollars, com podem veure al mapa de la zona el 1917.

Gairebé trenta anys després de la fil·loxera, gran part de les vinyes, principalment les més inaccessibles, són

abandonades i el bosc els guanya el terreny. A altres zones s'opta per canviar la vinya autòctona i plantar ceps locals empeltats, amb soques de peu americà, resistents a la fil·loxera. La vinya va quedar molt reclosa al sector més oriental del municipi, en petites finques tocant a Marganell, a l'extrem nord-est, i al llarg de la carretera del Bruc, sobretot a la part sud, on la vinya compartia espai amb l'olivera.

De mica en mica, però, el conreu es va anar recuperant al voltant de les masies, amb algunes vinyes i camps de cereals. No obstant, en plena dècada dels anys cinquanta del segle XX, el paisatge predominant continuava sent el bosc.

“

Vinya, no n'hi havia moltíssima, però sí que se'n feia pel gasto. El celler era on ara hi ha el restaurant. Era un raïm flac, que feia un vi amb poc grau. Per fer vi teníem raïm blanc i raïm negre. El blanc diuen que era picapoll, i del negre no en diuen el nom.

Montserrat Tobella, 1925. Ca n'Elies.

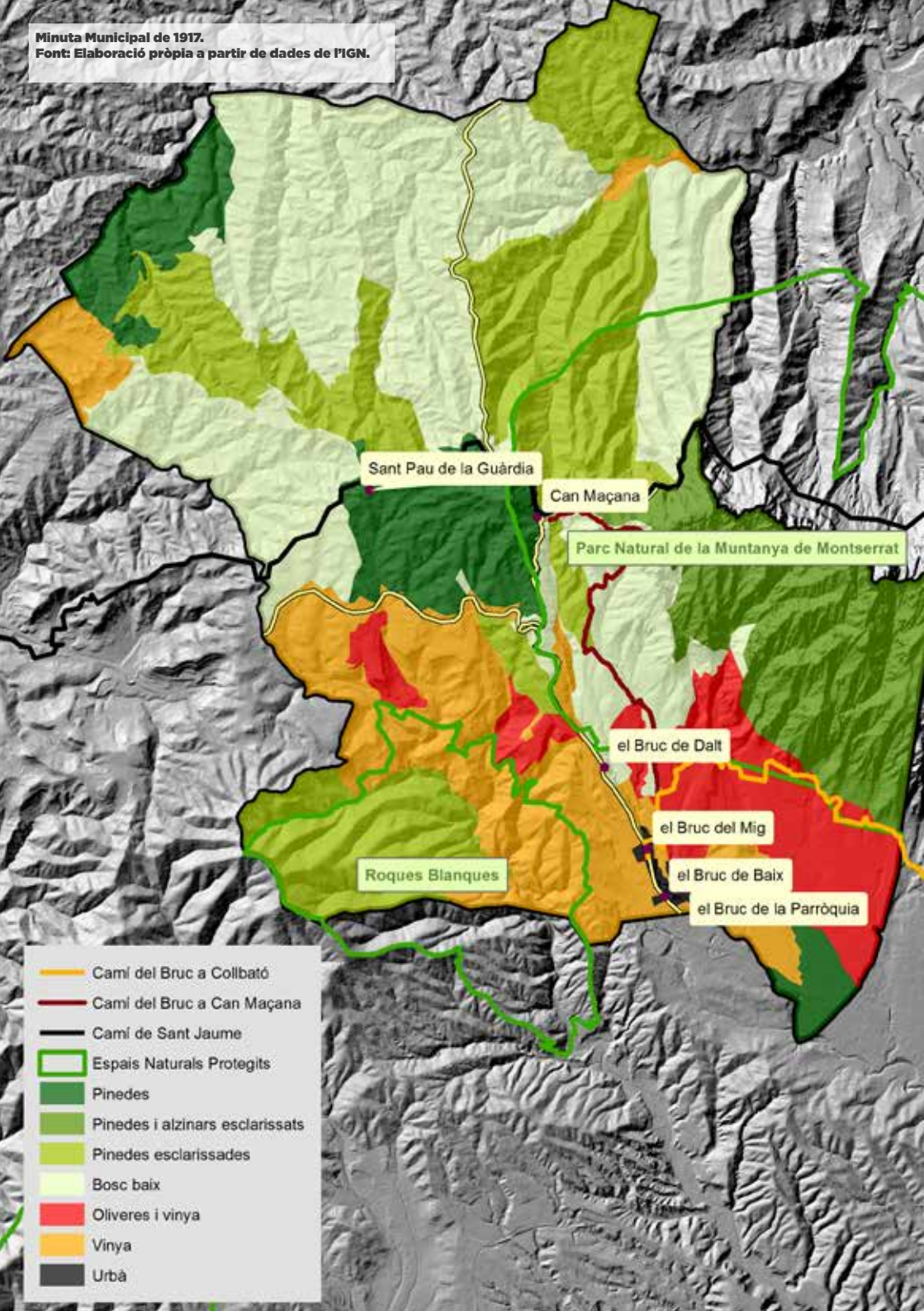
Teníem uns quants ceps de moscatell, que feien servir per menjar. El penjaven a les bigues per tal que es conservés durant tot l'hivern, i no els calia pas nevera.

Mercè Oller, 1924. Casa Marcelino.

”

Minuta Municipal de 1917.

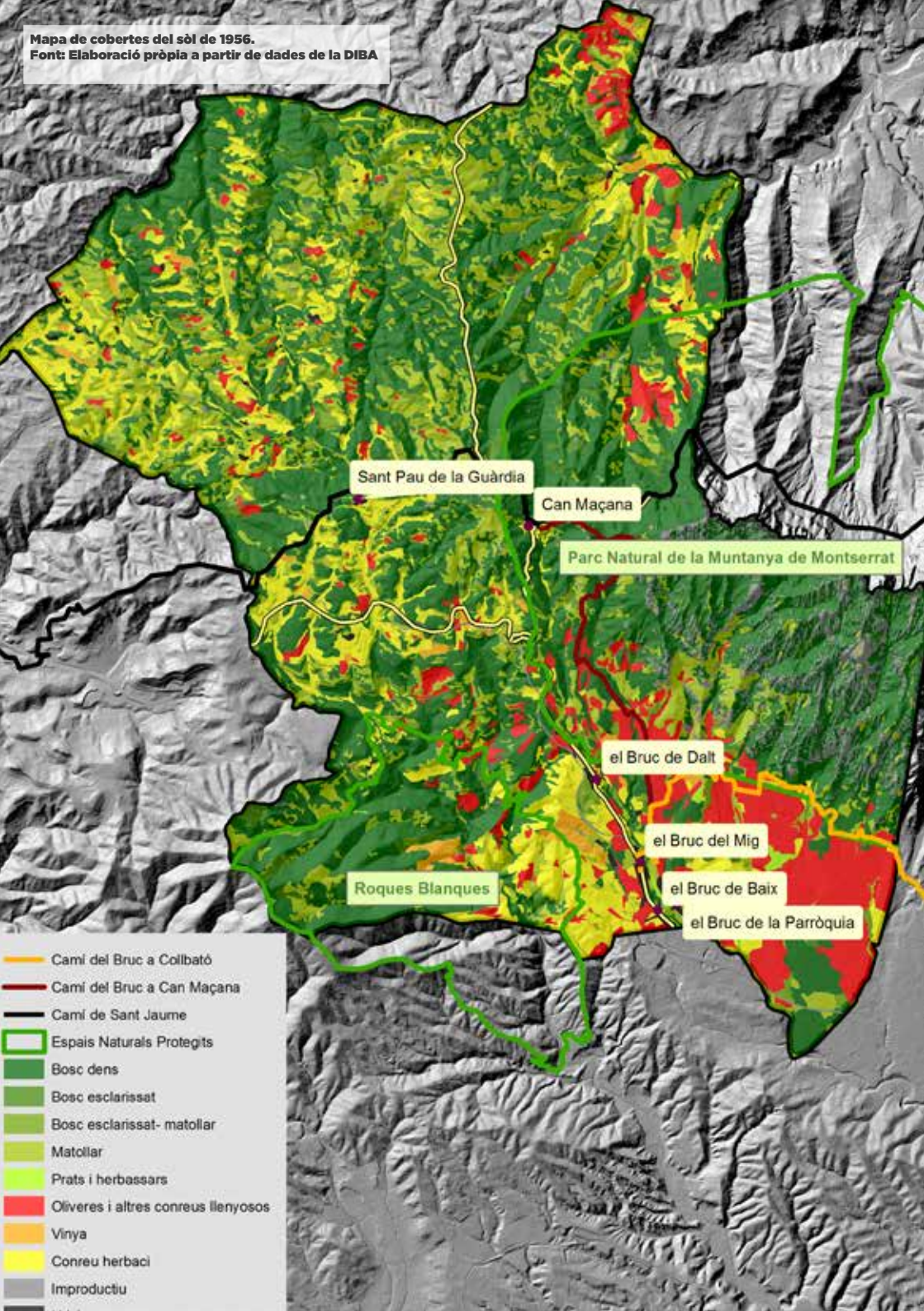
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IGN.

- Camí del Bruc a Collbató
- Camí del Bruc a Can Maçana
- Camí de Sant Jaume
- Espais Naturals Protegits
- Pinedes
- Pinedes i alzinars esclarissats
- Pinedes esclarissades
- Bosc baix
- Oliveres i vinya
- Vinya
- Urbà

Mapa de cobertes del sòl de 1956.
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la DIBA

5.3 ELS ANYS SEIXANTA

ELS GRANS ÈXODES RURALS I L'EXPANSIÓ DELS BOSCOS DE PI BLANC

A partir de la dècada de 1960 es produeixen canvis profunds en la societat, que vira d'un model rural, encara més intens per les penúries de la postguerra, a una economia de base industrial. Els canvis en el sector agrari, la mecanització, i l'arribada dels combustibles fòssils, que desplacen els productes forestals com a recurs per generar escalfor i energia, fan que, durant la segona meitat del segle XX, gran part de l'extensa zona

de masies de sant Pau es buidi de veïnat i de treball. Els veïns van anar a buscar millors condicions de vida al mateix nucli del Bruc o en ciutats properes. És a partir d'aquesta època que es comencen a perdre molts oficis i treballs del bosc, i aquest, orfe de treballadors que el mantinguin a ratlla i de camps de conreu, de mica en mica va guanyant en espessor i en extensió. Les pinedes de pi blanc, denses i extenses, s'imposaren així sobre l'antiga zona agrícola. Aquest predomini del bosc descontrolat fa augmentar de forma important el risc d'incendis.

“

Quan vaig arribar a Sant Pau hi havia l'Hostal, que hi vivien uns senyors que se'n van anar a viure a Vilanova i a treballar a una fàbrica que feien roba, i el fill viu a Castellolí; l'església; Cal Jep, que eren quatre fills i en acabat se'n van anar a viure a Igualada. A Cal Pep hi havia el Josep i la seva mare. En acabat hi havia una altra casa que en deien a Cal Tonet, i una altra que no recordo com se'n deia, però eren dues cases. D'una en deien Cal Tonet. I llavors nosaltres i els amos, que no hi vivien però pujaven i baixaven. A l'Hostal tenien un fill, a Cal Jep quatre, a Cal Pep un, nosaltres... Hi havia molta gent i ara no hi ha ningú.

Mercè Oller, 1924. Casa Marcelino.

”

5.4 EL 1986. EL PRIMER GRAN INCENDI FORESTAL

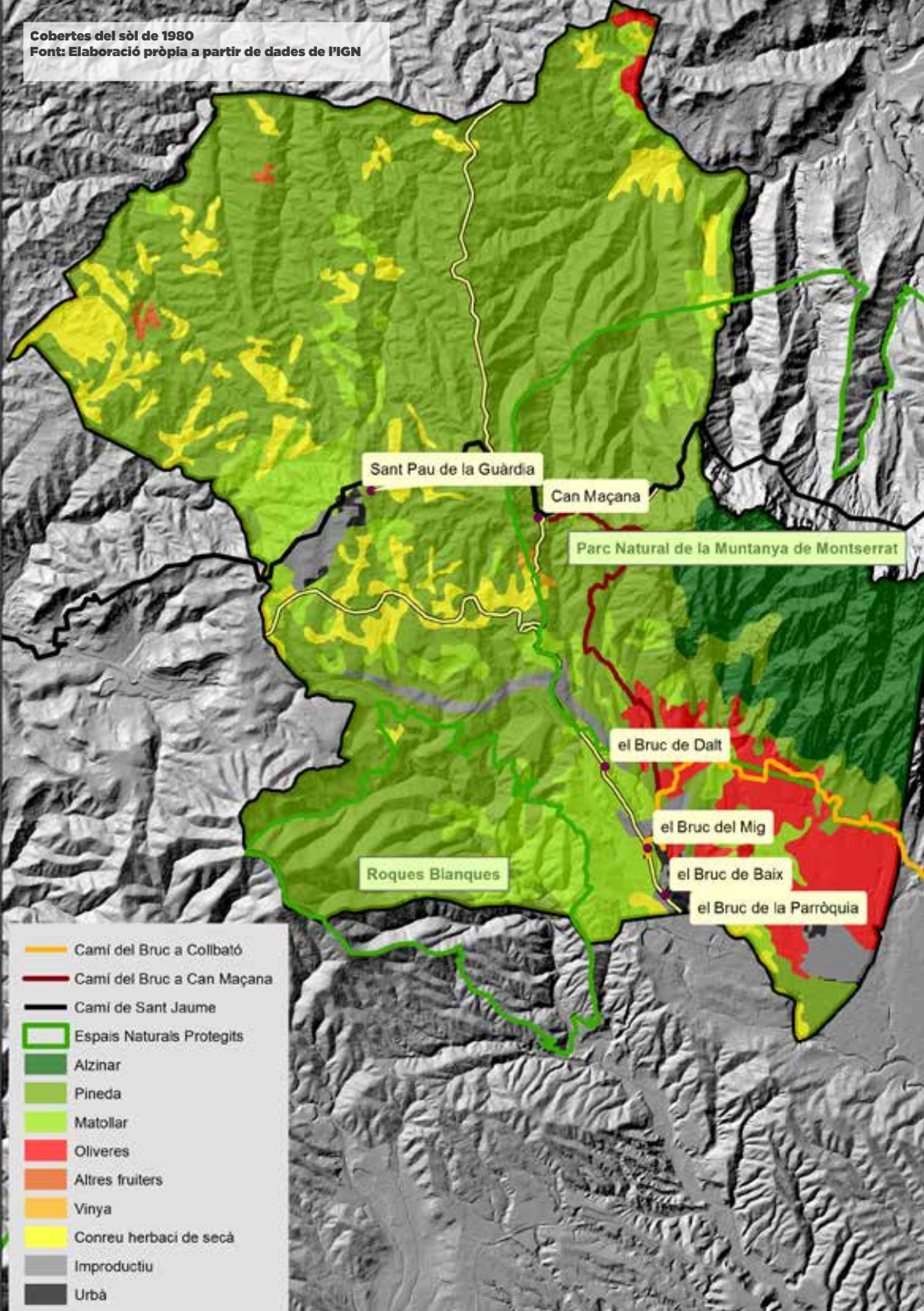

Continuant aquesta tendència, amb moments més o menys intensos, la zona de Sant Pau es va buidant de veïns. A la dècada dels anys vuitanta ja tan sols quedava una petita part de la població original, i gairebé sempre es tractava de persones d'una certa edat, mentre que bona part del jove havia marxat a treballar i viure fora de la Guàrdia.

El 1986 s'origina un incendi al límit de la Guàrdia amb Castellolí, que de seguida avança en direcció est, vers la muntanya de Montserrat, i que arriba fins al municipi de Vacarisses i crema més de 4000 hectàrees de bosc.

Cobertes del sòl de 1980

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IGN

Bosc cremat per l'incendi del 2015
Font: l'Arada. Dídac Masana.

Des de llavors, tal com s'ha dit anteriorment, el matollar i el bosc baix de pi blanc és el que ha ocupat la zona afectada pel foc del 1986. Malauradament, el 2015 la història es repeteix.

Un foc iniciat a Òdena travessa el terme de Castellolí i colpeja amb força bona part del nord del municipi, afectant 637 hectàrees del Bruc, 1263 ha en total.

5.5 MÉS INCENDIS I MENYS PASTORS

El projecte LIFE Montserrat, iniciat l'any 2014, té com a objectiu la conservació de la biodiversitat i prevenció d'incendis forestals a l'àmbit d'influència de la muntanya de Montserrat mitjançant una eina recuperada del sistema tradicional rural: la gestió silvopastoral integrada o, dit d'altra manera, la pastura de sotabosc. Després d'una primera fase de treballs forestals per reduir la

càrrega de combustible a les denses masses de la zona, s'utilitzen els ramats de xais, cabres i vaques com a instrument per mantenir a ratlla el sotabosc i impedir l'entrada de la vegetació als camps i pastures. D'aquesta manera, es dificulta molt la propagació del foc i també es generen espais des d'on se'l pot combatre de manera més eficient.

6

LES FEINES DEL BOSC

L'aprofitament del bosc històricament ha estat una de les activitats bàsiques de les cases de pagès catalanes. Aquest era una font de recursos que calia explotar per poder

viure. Els aprofitaments eren molts, i hi havia una gran quantitat d'oficis, feines i activitats relacionades.

6.1 LA FUSTA

Un dels aprofitaments més importants era la tala d'arbres. Es feien tales selectives, seleccionant els pins més alts i rectes, per aprofitar-ne la fusta per fer mobles, bigues, pals elèctrics i de telefonia... A la zona de Montserrat aquesta activitat es va mantenir en ple rendiment fins els anys 60, quan entrà en declivi com a conseqüència del despoblament del camp. L'explotació de la fusta fou un complement importantíssim per l'economia de les cases, tant per als propietaris, que en treien un alt rendiment, com per als masovers, que es llogaven els mesos d'hivern per tallar el bosc.

Abans de la mecanització, els arbres es tallaven amb destrals i amb xerracs manuals, una tasca lenta i feixuga. Es compta que dues persones podien tallar en un dia fins a uns 30 pins. Un cop tallat, l'arbre s'esbrancava i es pelava al bosc mateix i, amb mules, matxos o cavalls, s'arrossegava fins a un lloc on poguessin accedir-hi els carros i, més endavant, els camions. L'arribada, primer dels camions i després de la motoserra i la maquinària forestal, va facilitar enormement aquesta feina i en va augmentar la capacitat de producció.

6.2 EL CARBÓ

***“A Pierola terra roja,
en el Bruc són carboners,
a Collbató les boniques
perquè Sant Corneli hi és,
i si no hi fos sant Corneli
serien com les demás»***

Corranda de Collbató

Un altre dels oficis més comuns als boscos era el de carboner. Al llarg dels mesos d'hivern, els carboners tallaven alzines i roures, feien carboneres i n'extreien el carbó, que es venia sobretot per les cuines econòmiques que hi havia a les ciutats.

El procés començava per tallar els arbres i trossejar-los en troncs d'un metre. Per construir la carbonera es feia l'ull, que seria la xemeneia central, i s'anaven apilant la resta al voltant, posant els més grossos a dins i els més prims a fora. Després es cobria amb rames, palla o boixos, es colgava de terra i s'encenia. Com que l'objectiu era convertir-la en carbó, calia per evitar que el foc s'abrandés i quedés tot reduït a cendra. Per això els carboners vivien al costat de la carbonera en barraques. A mesura que avançava el foc, s'anaven fent uns forats per on respirava i, un cop

Carboneig al Bruc
Font: Catàleg del Patrimoni del Bruc, DIBA

el foc arribava a baix, es tapaven els forats. El dia després es feia el rescaldat, que consistia en treure la terra de la coberta, per tal d'apartar els terrossos, i tornar-la-hi a posar, per evitar al màxim l'entrada d'aire. Un cop apagada la carbonera començava l'extracció del carbó, que calia fer amb cura per evitar que no s'encen-

gués novament. Per últim, es carregava en sarrions per transportar-lo fins al lloc on els tractants el recollien i se l'enduien per distribuir-lo.

Les carboneres van ser un element comú del paisatge fins els anys 50 i 60, moment en què les cuines de butà van substituir les de carbó.

6.3 FEIXOS, FOGOTS I COSTALS

El brancatge i el sotabosc també s'aprofitava intensament, ja que era el combustible amb què funcionaven els 2 forns de pa que hi havia al Bruc, els forns de calç, els forns d'obra o les bòbiles, abans de l'arribada dels combustibles fòssils. Fer feixos, costals i fogots era una activitat complementària més del munt que es feien en el si de la casa de pagès, i suposava un petit afegit a l'economia domèstica. Els feixos eren piles grosses de mates i branques de pi, molt apreciats pels forns de pa i de calç, ja que feien molta flamarada. També es venien als

forns els costals, que eren feixos de branques i troncs de pi d'uns dos metres. Cada costal equivalia a 30 kg, i quatre costals eren una càrrega, 120 kg. Els fogots, en canvi, eren d'arbustos i d'altra vegetació del sotabosc com romanins o argelagues, i els compraven les bòbiles i forns de rajola, molt abundants a la zona del Bruc. No cal dir que aquest aprofitament tan exhaustiu del brancatge i del sotabosc ajudava a mantenir uns boscos amb una baixa densitat vegetativa, amb un risc d'incendi baix.

“

Del bosc, s'esporgaven els arbres, es tallaven també per fusta, i també es feien fogots, carbó i carbonet. El carbó el feien amb pi, ja que hi havia molts més pins que alzines. Els fogots es portaven a les bòbiles del Bruc i als forns d'Esparreguera.

Mercè Oller, 1924. Casa Marcelino.

”

6.4 LES BÒBILES

El Bruc és terra de rajolers. Des de sempre, els pagesos del territori han aprofitat els materials que tenien a l'abast per fer les seves construccions. L'argila era una d'aquestes matèries amb què es feien peces de terra cuita, com ara rajoles o teules. És a finals del segle XIX que aquesta activitat viu un procés d'especialització i de creixement, especialment quan la fil·loxera obliga molts pagesos a buscar-se la vida d'altres maneres. Algunes cases, com per exemple Can Vallès, construïren forns d'obra permanents i començaren a fabricar rajola i a vendre-la arreu. El creixement urbanístic de l'època consolidà aquesta activitat i esdevingué la principal activitat del Bruc. Les bòbiles bruquetanes s'especialitzaren en rajola de terra cuita catalana, un producte exclusiu de l'Anoia, que només es fabrica al Bruc i Jorba.

El procés de fabricació segueix els següents passos: en primer lloc, se selecciona la terra ideal, s'arrenca, s'esterrossa i es passa pel garbell o sedàs per apartar-ne els terrossos i les pedres. Seguidament, s'aboca en

una bassa i se'n fa fang, que s'extreu amb una pala i es pasta perquè quedi homogeni i es posa en motlles per formar les peces. Quan aquestes comencen a assecar-se cal picar-les per aplanar-les i desbarbar-les, i, quan ja tenen consistència, es posen verticals perquè el vent i el sol les acabin d'assecar. Finalment, les peces s'enfornen i es couen a uns 1000°C. Aquest procés s'ha modernitzat al llarg dels anys, sense perdre, però, l'estil ni la qualitat tradicional. La clau de l'èxit de les peces d'obra cuita del Bruc n'és la composició, feta amb argila i llicorelles, una terra rica en òxid de ferro que dona a les peces una gran duresa.

La història dels forns d'obra i les bòbiles va íntimament lligada a la dels boscos. Fins l'arribada dels combustibles fòssils, als forns es cremaven feixos i fogots que es feien als boscos del voltant, dels quals se'n feia un aprofitament exhaustiu. Els més apreciats eren els fogots de romanins i bardisses, els quals, a diferència dels feixos de pi, no espetegaven i feien molta flama.

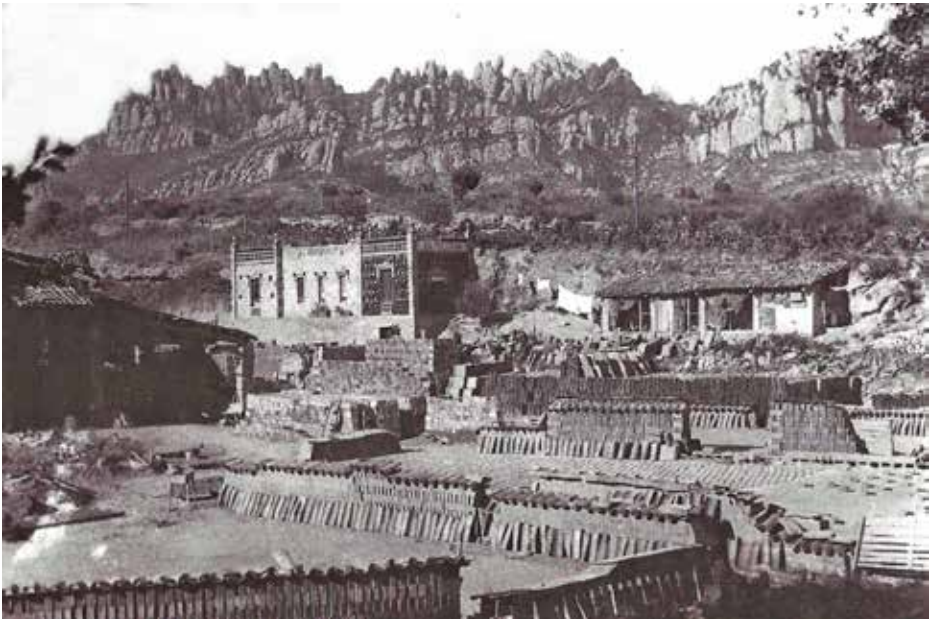
“

A l'estiu anàvem a les bòbiles d'eventuals. Allà a al bòbila també anàvem a preu fet. Per exemple, buïdar un fumant, 100 pessetes; omplir-lo, 120. Per allà als 60, amb el meu germà, guanyàvem 500 pessetes diàries anant a preu fet. Com que anàvem pel nostre compte, els amos deien: “És que sou els que guanyeu més”. Vas mal fixat, som els que et donem més rendiment. “Nosaltres, el preu que fem, cada fumant, tant, i llestos”. Ni Nadal, ni cap d'any, ni seguro, ni res. Els altres cobren més de la meitat, i els has d'assegurar, les festes... Al final es convencien.

Jaume Escriu, 1925. Cal Vicari, el Bruc de Baix.

”

Bòbila Elias a principis del segle XX
Font: Arxiu Gemma Estrada

6.5 LES PEGUERES

Del bosc també se n'extreien productes processats, com ara la pega. Aquesta es fabricava a les pegueres, situades als mateixos boscos, a partir d'un procés de doble destil·lació de la resina de les teies, principalment de pi blanc, però també de pinassa. Aquests forns es feien en terrenys en pendent per aprofitar-ne el vessant, i eren formats per dues cavitats excavades al terra. La més gran s'anomenava pou: allà s'hi ficaven les teies i es cobria amb brossa vegetal. Aquesta brossa s'encenia i l'escalfor feia que les teies alliberessin la resina, que s'acumulava al fons i passava a una segona cavitat més petita, anomenada olla. Aquesta substància era el quitrà, que cremava en un procés de cocció que durava tres hores i que feia molta flamarada. La substància resultant n'era la pega, que quedava presa en refredar-se. Llavors es tallava i comercialitzava.

Les utilitats d'aquest producte eren per pegats per curar malures diverses, impermeabilitzar botes de cuir o bocois, empeltar arbres, curar fractures d'os del bestiar, marcar ovelles, reparar sabates o reforçar cordons. Per això els principals compradors n'eren, per exemple, pastors, sabaters o curanderos.

Peguera a Sant Mateu de Bages
Font: Arxiu Semis

6.6 ESCORÇAIRE

Del pi, a part de la fusta també se n'aprofitava l'escorça.

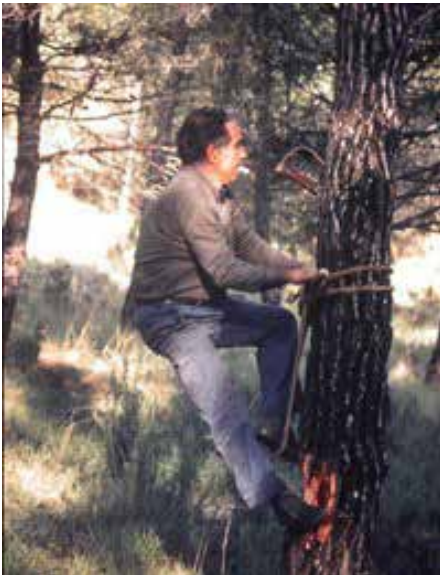
L'escorçaire era la persona que es dedicava a arrencar l'escorça dels pins, amb cura de no malmetre l'arbre, i

vendre-se-la. La més apreciada era la de pi blanc, i la destinació final n'era la indústria de l'adoberia, molt important a Igualada com a tint i blanquejant. Aquesta activitat es va mantenir fins als anys 70.

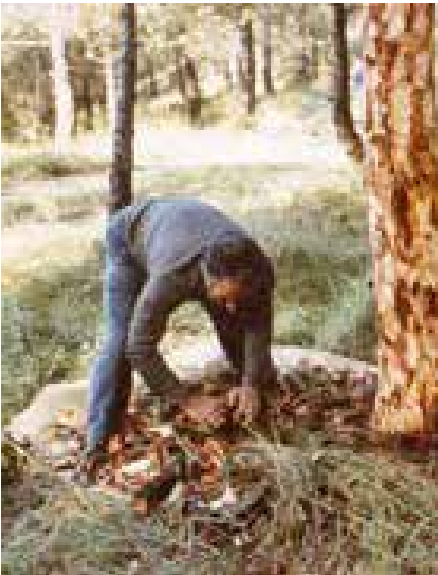
Abans el bosc s'aprofitava. Es feia carbonet, es feien fogots, es tallava el bosc si els arbres eren massa junts. El bosc estava molt net, era diferent. Al 86 ja no podies tallar llenya, ja no tenia cap valor. Aquí tothom tenia llenyers, tothom anava a tallar bosc. Tenies que tallar el que et deixaven tallar. Quan anaves a tallar bosc, anaves i et deien que tallessis els que, a un metre d'alçada, tinguessin aquesta circumferència.

Montserrat Tobella, 1925. Ca n'Elies.

Haviem fet, amb el meu germà, mils i mils de fogots. Quan vam veure que treballant la terra podies treballar el que volies però no feies un duro, a l'hivern anàvem al bosc, perquè allavors els forners, els terrissers, les bòbiles.. tot es feia amb llenya. Els boscos eren nets. Tot plantat de vinyes i camps. I els boscos que hi havia, nets com una patena. Perquè és clar, anaves a jornal i et donaven 50 pessetes cada dia, per un particular. I a l'estiu, quan arribaves al vespre, ja no te'n recordaves de les hores que havies fet. Anant al bosc ens pagaven 2 pessetes per fogot, i no encantant-te gaire en feies 100 cada dia. I a l'estiu, que al bosc hi passaves molta calor, llavors anaves a les bòbiles d'eventuals.
Jaume Escriu, 1925. Cal Vicari, el Bruc de Baix.

”

Procés d'extreure l'escorça del pi blanc
Font: *Feines del bosc*. Josep Cot i Antoni Gimeno

7

ELS GRANS INCENDIS FORESTALS

Tots els grans incendis han començat per ser petits. L'actuació més important es porta a terme quan el foc s'inicia. La resposta immediata i la ràpida capacitat d'extinció i des del territori de les ADF i molts altres voluntaris han fet possible que molts focs petits no esdevinguessin grans incendis.

Un Gran Incendi Forestal (GIF) és aquell que teòricament està fora de la capacitat d'extinció, ja que el mateix ecosistema no pot absorbir-lo a causa de la seva intensitat de propagació per la longitud de la seva flama o per la intensitat de calor. L'ecosistema no el pot absorbir ja que, malgrat que ha crescut amb la companyia del foc, no ho ha fet amb focs d'aquestes característiques i magnituds. A causa de la seva virulència i intensitat, un GIF té la peculiaritat de crear la seva pròpia meteorologia, que es coneix com ambient del foc. En aquestes

condicions els focs són devastadors, ja que són molt ràpids i de forta intensitat, difícilment extingibles i amb forta afectació per a la vegetació.

El massís de Montserrat i els seus entorns han estat una zona molt castigada pels incendis, amb dos grans focs en el passat recent, un el 1986 i un el 2015. El foc del 86 va cremar unes 8000 hectàrees de bosc i afectà més de la meitat de la superfície del municipi del Bruc. La zona de Sant Pau de la Guàrdia va quedar completament calcinada, i la part més propera al nucli urbà del Bruc també se'n va veure força afectada. Aquest incendi fou un dels primers grans incendis que cremaren a Catalunya i causà un gran impacte social, ja que el foc va cremar bona part de la massa boscosa de Montserrat i va arribar fins a les mateixes portes del monestir.

Quasi 30 anys després, l'any 2015 un nou incendi va tornar a devastar la zona. El terme del Bruc se n'endugué la pitjor part, amb 628 hectàrees cremades. En total cremaren més de

1200 hectàrees repartides entre els termes del Bruc, Sant Salvador de Guardiola, Òdena i Castellfollit del Boix.

7.1 EL BOSC DE LES CREUS

El Bosc de Creus és un projecte "land art" de Marc Sellarès, bomber i artista, veí de la zona. Després de l'incendi del juliol de 2015 va convertir els arbres cremats en creus, un element simbòlic de la cultura cristiana molt present en la nostra societat i que omple cementiris d'arreu. L'obra, situada als municipis del Bruc i Sant

Salvador de Guardiola, es va inaugurar el 26 de juliol de 2016, just un any després. Compta amb 1.293 creus, tantes com hectàrees cremades, l'última de les quals col·locada aquell mateix dia i de 12 metres d'alçada. El Bosc de Creus és accessible per la carretera B-1101.

Més informació: theforestofthecrosses.cat

Bosc de les Creus
Font: www.theforestofthecrosses.cat/

8

PATRIMONI

8.1 CA N'ELIES

Ca n'Elies és la casa principal del nucli de Sant Pau de la Guàrdia. Apareix mencionat per primera vegada al segle XIII, juntament amb la capella de Sant Abundi. La casa és també coneguda com a Forn del Vidre, ja que hi hagué un forn del segle XVII on s'hi ha elaborat el vidre durant quasi

tres-cents anys. La casa actual és una gran construcció del segle XVIII, amb una façana allargada amb un gran portal adovellat.

Ca n'Elies. 1960.
Font: Arxiu Municipal del Bruc

8.2 L'ESGLÉSIA DE SANT PAU DE LA GUÀRDIA

L'església parroquial de Sant Pau de la Guàrdia està construïda sobre l'antiga capella de Sant Abundi. L'església, d'estil neoclàssic, es va edificar entre el 1740 i el 1743. És un temple

de planta rectangular amb capelles laterals, amb una façana sense ornaments i un campanar de planta quadrada.

Església de Sant Pau de la Guàrdia
Font: commons.wikimedia.org

8.3 CAPELLA DE SANT SIMEÓ ESTILITA

La capella de Sant Simeó, actualment en ruïnes, data del segle XII. L'església custodiava el retaule del segle XVI de Sant Simeó, que posteriorment, el 1772, es traslladà a la capella de

Ca n'Oller. La construcció ha viscut moltes reformes i va ser aprofitada per l'elaboració de vi, amb uns cups adossats al seu interior.

8.4 CASTELL FERRAN

Castell Ferran és una petita torre de dues plantes construïda al segle XIX. Es troba prop de Can Maçana, per tal de controlar el coll homònim. Es creu que fou utilitzada durant les

guerres carlines, i posteriorment s'hi instal·là una torre de telegrafia òptica. La construcció està molt malmesa, però encara permet fer-se una idea de la seva forma original.

8.5 SANT PAU VELL I EL CASTELL DE LA GUÀRDIA

Sant Pau vell és l'antic centre de la parròquia de la Guàrdia, situada a l'est del Coll de Can Maçana, al mateix lloc on hi havia el castell de la Guàrdia. Actualment en ruïnes, l'església fou consagrada el 1084 i reformada al segle XIV. Del castell de la Guàrdia, antic centre

del poder polític a la zona, en queda ben poc. En podem veure només unes filades d'un mur de pedra i alguns vestigis al costat de les ruïnes de Sant Pau vell, que poden ajudar-nos a fer una idea de la distribució de l'edifici.

Interior de l'església de Sant Pau Vell
Font: commons.wikimedia.org

8.6 L'ESCOLA

Per tal de recuperar la memòria de la vida a la Guàrdia de principis de segle XX i dotar al terme d'un equipament per ús dels veïns, a iniciativa de l'Associació de Veïns de les Masies de Sant Pau de la Guàrdia s'ha restaurat l'antiga escola. L'objectiu és que sigui

un punt de trobada dels habitants de Sant Pau i un lloc des d'on donar a conèixer aquest territori a partir d'activitats de tota mena.

Can Maçana als anys 20
Font: Arxiu Gemma Estrada

8.7 CAN MAÇANA

Es tracta d'una masia que va pertànyer a la família Maçana o Massana durant els segles XVI i XVII. El segle següent va passar a ser propietat del monestir de Montserrat, l'escut del qual es pot veure esculpit a la porta, amb la data de 1791. Al seu costat hi ha restes d'una fortificació del segle

XIX. Posteriorment va ser transformada en hostal. Prop de can Maçana s'hi troba l'equipament **Can Maçana, Espai Natura-Montserrat**, espai d'educació ambiental de la Fundació Catalunya la Pedrera, que disposa d'aparcament i és un punt de sortida de rutes.

8.8 LA PEDRA SECA

Un element característic del paisatge de Sant Pau de la Guàrdia són les construccions de pedra seca. La zona està sembrada de barraques i de marges de camps de conreus construïts amb aquesta tècnica. Són elements que testimonien el passat agrícola de la zona, amb el cultiu de la vinya i de l'olivera com a principals activitats. Els pagesos, per tal de guardar les eines i per si calia arrecerar-se quan

estaven treballant lluny de casa, tenien les barraques al peu dels camps de cultiu. Aquests, molt esgraonats, s'adapten al terreny, abrupte, amb els marges, i formen multitud de bancals i feixes.

Cabana de pedra seca
Font: wikipedra.catpaisatge.net

LA RUTA EL CAMÍ DE SANT JAUME

El Camí de Sant Jaume travessa tota l'Anoia des de Can Maçana, al Bruc, fins a la Panadella, a Montmaneu, amb un total de 39,20 km dins de la comarca. L'any 1987 el Camí de Sant Jaume fou declarat Itinerari Cultural Europeu -va ser el primer a ser-ho- i el 1993 Patrimoni de la Humanitat per la UNESCO.

Dificultat:

Baixa

Distància:

Tram sencer Montserrat - Igualada: 25,7 km.

Tram Montserrat - Bruc residencial: 12,6 km.

Tram Montserrat - Can Maçana - Sant Pau de la Guàrdia: 11,5 km.

Tram Can Maçana - Sant Pau de la Guàrdia: 2,9 km.

Punts de sortida:

Montserrat, Can Maçana, Sant Pau, o Bruc Residencial.

Sortida des de Montserrat.

De Montserrat se surt pel camí dels Degotalls. Fins a Can Maçana es pot seguir per la carretera o bé pel GR-172. Les dues opcions són vàlides; tanmateix, mentre la carretera suposa gairebé 9 quilòmetres d'asfalt, el GR presenta una ruta muntanyenca adient per als pelegrins més ben preparats físicament. S'ha de continuar per la carretera durant 5,8 quilòmetres, fins a Can Maçana. També es pot seguir pel GR-172, una opció més dura però amb més atractiu paisatgístic. Es travessa la urbanització Montserrat Park pel carrer Verge de Montserrat. Als afores de la urbanització agafarem el camí de baixada, entre boscos, que mena a Castellolí.

S'ha de travessar la vila per l'avinguda de la Unió i passar el veïnat de les Cases de l'Alzina. L'itinerari ressegueix la traça de l'antiga N-II passant per la zona industrial que duu a les portes d'Igualada.

- Cami de Sant Jaume
- Cami del Bruc a Can Maçana

BP-1101

BP-1101

B-111

B-110

N-112

BP-103

C-546

C-546

A-2

570

Cami del Bruc a Can Maçana

Cami de Sant Jaume

Cami del Bruc a Can Maçana

RECOMANACIONS:

- Respecteu la propietat privada. No passeu per sobre dels prats de dall i cultius.
- Respecteu el patrimoni cultural i històric. Cal preservar-lo per a les generacions futures.
- La captura i recollida d'animals, roques, minerals i plantes no són permeses en tot l'àmbit del Parc Natural.
- Està prohibit tirar qualsevol tipus de deixalla en tot el Parc Natural. Utilitzeu sempre les papereres o emporteu-vos la brossa que genereu.
- Està prohibit fer foc en tot el Parc Natural.
- L'acampada lliure és prohibida en tot l'àmbit del Parc Natural. Per a més informació d'on poder pernoctar adreceu-vos a l'Oficina d'informació del Parc.
- No feu sorolls innecessaris. Respecteu la tranquil·litat, especialment als llocs de nidificació dels ocells.
- És prohibida la circulació rodada pel Parc Natural a excepció de les pistes i carreteres obertes al públic.
- Els gossos s'han de portar lligats a fi de no molestar la resta de fauna salvatge.
- El senderisme és la millor manera de conèixer el patrimoni dels espais naturals. Seguiu els senders i camins senyalitzats, és fàcil desorientar-se per un terreny abrupte.
- Atenció! - Zona de despreniments.

PRODUCTE LOCAL DEL BRUC

OLI

JOAN TORRAS: Oli varietat vera..

Adreça: Can Ferrers s/n.

E-mail: torrasigarcia@hotmail.com. Tel: 609 83 17 48.

JAUME ESTEVE: Oli vera i hora. Can Rovira.

E-mail: james_teve@hotmail.com. Tel: 622 02 60 18

OLI DE LA VINYA NOVA: Oli d'oliva verge, varietat vera. Mòlta separada per obtenir l'oli de les olives pròpies varietat vera.

Adreça: Masia Vinya Nova, s/n.

E-mail: info@restaurantvinyanova.com - Tel: 93 771 03 29.

restaurantvinyanova.com

AGROBRUC. JOSE CUADRADO: Oli varietat vera, palomar i arbequina.

Ecològic no certificat. Visita a explotacions i tallers.

E-mail: jcuadrado@futureaspiracion.com - Tel: 639 30 00 13

Altres (Collbató)

CAL QUELUS: Oleoturisme.

E-mail: mvallesoller@gmail.com - Tel: 696 54 32 63 - 686 39 00 71

olicalquelus.cat

HORTA

HORTET DEL BRUC: Hort ecològic, i ramaderia. Ecològic certificat. Visites i tallers per escoles i famílies

Adreça: Can Marquès.

E-mail: hortetdelbruc@gmail.com - paupedrosapamies@gmail.com - Tel: 616 01 87 10

hortetdelbruc.com - somalzines.com

PRODUCTE LOCAL DEL BRUC

POLLASTRE PENEDESEC

L'ESTABLE DELS QUATRE VENTS: Masia Sant Miquel.

Pollastre negre penedesenc.

E-mail: lestabledels4vents@gmail.com. Tel: 93 102 11 09/630 92 13 31

lestabledels4vents.blogspot.com.es

VI

CAN PASCUAL: Vi.

Adreça: Can Pascual.

E-mail: nuriapcaballeria@gmail.com - Tel: 687 23 98 42

ON ALLOTJAR-SE

Sant Pau de la Guàrdia

MASIA CA N'OLLÉ DE LA GUÀRDIA: Allotjament rural.

Adreça: Can Olle de la Guàrdia s/n.

E-mail: masia@canolledelaguardia.com - Tel: 93 771 01 08

canolledelaguardia.com

CAN SANT MIQUEL (JUDIT): Allotjament.

Adreça: Can Sant Miquel, la Guàrdia.

E-mail: calsantmiquel@gmail.com - Tel: 650 948 419 - 93 10 21 109

casa-rural-barcelona.cat

El Bruc

CAN TRICOLET (ASSUMPTCIÓ): Allotjament.

Adreça: Can Tricolet, Bruc del Mig.

E-mail: sionrehues@gmail.com - Tel: 93 771 03 82 - 619 05 48 79

apartament-cantricolet-elbruc.blogspot.com.es

HOTEL EL BRUC: Allotjament / Resturació.

Adreça: Autovia A-2, Km 570.

E-mail: hotel@hotel-bruc.es - Tel: 93 771 00 61

hotel-bruc.es

Residència artística CAN SERRAT.

Masia Can Serrat s/n.

E-mail: canserratart@gmail.com Tel: 93 771 00 37

canserrat.org

ON MENJAR

CASAL DEL BRUC: Bar - restaurant.

Adreça: C/Parròquia s/n. - Tel: 686 86 58 68.

**CELLER DE LA GUÀRDIA. Restaurant i allotjament.
Masia Ca n'Elies (St. Pau de la Guàrdia).**

E-mail: elcellerdelaguardia@hotmail.es - Tel: 93 771 03 23

RESTAURANT VINYA NOVA: Restaurant.

Adreça: Masia Vinya Nova, s/n.

E-mail: info@restaurantvinyanova.com - Tel: 93 771 03 29.

restaurantvinyanova.com

CAL NOIO: Restaurant.

Adreça: C/ Bruc del Mig 63.

E-mail: info@calnoio.com - Tel: 93 771 02 02

calnoio.com

MONTSERRAT PARK: Bar - restaurant.

Adreça: Ctra. antiga N-II, km. 570. Tel: 93 771 01 06

CAL COBIX: Bar - restaurant.

Adreça: C/ Bruc del Mig, 56 - Tel: 616 39 62 41.

LA LLAR: Restaurant.

Adreça: Passeig del Herois, 1.

E-mail: lallardelbruc@hotmail.com - Tel: 93 771 06 35

BAR ANNA: Bar- restaurant.

Adreça: Carrer de Bruc del Mig, 34 - Tel: 93 771 01 04

SANT JERONI: Cafè - restaurant.

Adreça: C/ Bruc del Mig, 70 - Tel: 607 30 81 89

LA TASQUETA DEL BRUC. Bar - restaurant.

Adreça: C/ Bruc del Mig, 63 - Tel: 628 78 37 33

COMERÇOS

QUEVIURES PONS: Queviures.

Adreça: C/ Bruc del Mig, 41 - Tel: 93 771 00 77

CAL RIAL: Queviures.

Adreça: C/ Bruc del Mig, 33 - Tel: 93 771 00 28

CA LA MONTSERRAT: Carnisseria - xarcuteria.

Adreça: C/ Bruc de Baix, 18 - Tel: 93 771 00 32

PASTISSERIA EL TIMBALER: Pastisseria.

Adreça: C/ Bruc del Mig, 10 - Tel: 93 771 00 66

FORN ALEMANY: Fleca - degustació:

Adreça: C/ Bruc del mig 56 - Tel: 93 771 09 34

FIRES I FESTES

FESTA DEL TIMBALER I VISITA AL MOLÍ D'OLI DEL BRUC.

FIRA DE NADAL

PRODUCTE CULTURAL I LOCAL DE L'ENTORN DE MONTSERRAT

FIRA SOMPAÍS

Més informació a l'ajuntament del Bruc: 93 771 00 06

ALTRES

MUSEU DE LA MUNTANYA DE MONTSERRAT DEL BRUC.

Carrer Bruc del Mig, 55,
08294 El Bruc.
Tel. 93 771 00 06

HORARI:

Primavera estiu (abril a setembre):

Obert tots el dissabtes i diumenges, de 10'30 a 14'00 hores;

Temporada d'hivern (octubre a març):

Visites guiades per grups de més de 20 persones, a convenir dia, de dilluns a divendres al matí.

ESPAI NATURA MONTSERRAT. COLL DE CAN MAÇANA.

Punt d'informació del Parc Natural de Montserrat.

De gener a primera quinzena de març 9.00-17.00 h

De la 2a quinzena de març a la 1a quinzena d'octubre. 9.00-19.00 h

De la 2a quinzena d'octubre a desembre. 9.00-17.00 h

EQUIBRUC.

Masia Can Corras, s/n - St. Pau de la Guàrdia
08294 El Bruc
Tel 629 26 67 73

CENTRE HÍPIC NICOLÁS & GARCÍA.

C/ Sant Pau de la Guàrdia, s/n
Tel 608 89 94 34

NATURFONTING

Excursions guiades i activitats pel medi natural

Tel. 628 360 210

E-mail: info@naturfonting.com

www.naturfonting.com

Ajuntament
d'El Bruc

Amb el suport i finançament:

**Diputació
Barcelona**

Equip tècnic i coordinació:

L'ARADA
CREATIVITAT
SOCIAL